

Úvod.

Obec Mlýany již svoji rozlohou zdá se býti osadou velmi starou. Půvno za to míti, že vznikla usarováním se jednotlivých poddaných vřkol poplužního dvora tehdejší vrchnosti.

Připomíná se již r. 1384 jako ves s 38 domcích se 107 obyv. mužského a 115 ženského pohlaví, jež společně s Mokrovousy a Dehalickami tvořila celek jednomu panství náležející. Byla rodinným sídlem pánů ze Mlýan, z nichž první uvádí se Zbislav Škol z rodu Rodovských, sídlem ve Mlýanech. Stával-li tu hrad nějaký, se nikde nepřipomíná, ale jména pozemků „Bořkovská“, blízce Hojovic, mohla by svědčiti o tom, že snad v těchto místech kore panů Bořků bývala.

Poplužní dvůr, jenž stával na vrchu nade Mlýany, kde dosud se nalézá, mívá mnohem větší rozsah. Byl i v místech, kde nyní je škola a panská štěpnice. R. 1875 vyhořela část dvora a to ovčín a chlévy. Současně dvůr dosavadní zdál se

Dejiny obce

lehdejšímu správcí p. Louckovi půlno rozsáhlý, dal
vystavěti středem dvora silnici novou a dosavadní sil-
nici, která vedla směrem, kde nyní škola stojí až na
vrch samý, zrušiti. Celý pozemek vysázen pak štep-
nými stromy. Jenom studně při silnici jest posled-
ním zbytkem bývalé části dvora. Stávala kdysi
uprostřed.

V 15. století náležela ves Mlýnský se zborím Mokrsko-
ským pánu Mlýnskému z Hustiřan.

Začátkem 16. století drželi ji Borkovi Dohalští z
Dohalovic a koncem stol. 17. seděl tu zase rod Zámeků z
Hustiřan.

R. 1707 koupila ji hraběnka Marie Alžběta Schaffgots-
schová a s panstvím Sadovským spojila. Vznosěná paní
kato založila r. 1737 faru na Dohalích a r. 1742 kamní
kostel přestavěti dala. Schaffgotschové z Krynastu, staro-
žitný rod slezských rytířů Golschů z Krynastu, kteří
se později po znaku, v kterém mají, psali též
Schaffgotschi, byl o držení Sadové až do r. 1788.
Tého roku musilo býti panství to pro dluhy Jana Arno-
šta Schaffgotsche mladšího prodáno svobodnému pánu
Tobiasšovi z Gränzensteina a jeho manželce Johaně, rozené
Moravcové z Ostrova za 240.000 fl. Tato, jsou již odobou,
rozšířila koupi panství Sadovské r. 1812 statkem Petrovickým,
načímž je od svob. pána Vincence z Gränzensteina r. 1829
v povaze panství allodialního za 615.000 fl. ve státní
koupi děd. nyníšich majitelů, Františka Arnošt hrabě
z Harrachů z Rohrau, přetvořilo je s nejvyšším

společením Jeho Veličenstva opět ve státek světský.

Hlavní rod hrabat z Harrachů odvozuje původ svůj z českého rodu pladyk Hřebenářů ze Hřebene a Harrachů. Jméno rodu tohoto stávalo dle panství u Nitra v Budejovicích.

Dějepisná zmínka o rodu pladyk Hřebenářů z Hřebene a Harrachů, zejména o Tribičce z Harrachů, jímž se již v polovině 13. století, v kterémžto čase zmíněný předek do území Rakouského přisídlil. Rod tohoto hrabaty z Harrachů jest dosud v různých státech a panstvích v Rakouském území. Tribička z Harrachů zemřel r. 1284. Původní erb pladyk Hřebenářů ze Hřebene a Harrachů - kromě se třemi pětosinami pery - jest dosud erbem panujících rodů hrabat z Harrachů.

Nastoupením slavného rodu tohoto nastaly v našich vesnicích klade časy. Robotní práce, které jinde lidé úplně vysávaly, nařizováno vykonávati ve spolupráci akordním, tak že přiměřený a málo složí mnoho času pro sebe získati dovedl.

Jeho Svícenost tedy dříve již, než by kdo jiný z okolní šlechty, na zrušení roboty pomyslel, poskytl mnohé úlevy svým poddaným a nutnost rozšíření osobní svobody ráhy, uznal. Když pak r. 1848, plného bouří a státních převratů, zrušena dne 7. října na říšském sněmu robota a prohlášena konstituce pro všechny země rakouské, tu ráhy na místo dosavadních patrimoniálních úřadů, kterých zrušeny

říděny e. k. úřady okresní a podkrajské. Jehož r. 1850,
vstoupilo v život nové obecní řídění.

Tři první volběch zvolen za představeného,
ze spojených obcí Mlýany a Dub, Jan Dušek ze Mlýan.
To té zastávali úřad starostenský panové:

Václ. Jahelka ze Mlýan, č. 39. od r. 1862 do r. 1865,	
Jos. Krejčí " 1865 - 1868,	
Hynek Hlavatý z Dubu " 1868 - 1870,	
Jos. Oust ze Mlýan " 1870 - 1882.	

Za tohoto p. starosty postaven na místě dosavadního
dřevěného kříže na obci pod lipami nový kamenný
kříž, s obrazem anděla strážného, který dne 2. říj. r. 1877
důstojným způsobem posvěcen. Od té doby koná se tu
slavnost „posvěcení“ v den tento.

Jehož roku povoleno, aby osada Dub vyloučila se
z dosavadního spoleku s místní obcí Mlýany a aby
ustavila se jako samostatná obec místní a katastrál-
ní. Stalo se tak výnosem e. k. okres. hejtmantvoř v
Hradci Králové ze dne 4. června 1877, jehož znění jest
následující:

Obecnímu úřadu ve Mlýanech!

Zemský výbor království českého proúměn se p. vys. e. k.
místodržitelství, vyslovil sněžením ze dne 2. května t. r.,
že osada Dub se může vyloučiti ze spoleku místní obce Mlýan-
ské a řídit se samostatnou obcí místní a katastrální pod
výnimkou, že proemky č. parc. 623, 637, 698, 701, 720, 722

5

patní osadníkům Měrovským, kteří však v obvodu vsady
Dubské, musí býti přiděleny k nové katastrální obci
Dubu.

Provedení rozdělení obou obcí v katastru se řádi-
cestou r. k. zemského finančního ředitelství a nyní pře-
zení obou nových obcí Měrov a Dubu teprve provést se,
až rozdělení v katastru provedeno bude. —

Do r. 1887 stával zde, na místě, kde nyní jest
vystaven domek č. 64, špejchar (obilní skladiště) kterýž
prodán p. Hynku Kaděnkovi z Topovic. Ten jej rozbou-
ral a materiál poměřil ke vystavení vlastní budovy
v Topovicích. Zdejší špejchar tento byl vystaven r. 1847-
1848.

Dřívější, dřevěný špejchar, stával na místě, kde
nyní jest barák Zámečnicko, č. 54. Ten koupil
tehdejší majitel Václ. Munzar, rozházel jej a přestavěl.

Špejcharny mají původ z doby císaře Josefa.
Bystřík pomezník tento chtěje předejiti nedostatku
obilí v obcích, který za dřívějších dob často se
opakoval, podnikal stavěti skladiště obilní, kamž
by přebytky se ukládaly pro léta méně úrodná.
Opatření tato ukázala se však v pozdější době
nepraktická a bezúčelná, proto všude špejcharny
bovňány nebo na účelnější domy přestavovány.

R. 1882 zvolen starostou p. Václ. Zámečnick a

r. 1886. p. Jos. Jahelka, č. 3. Po něm pak vystřídali se v řířadování pp. Václ. Novák, Frant. Novák a posléze p. Jos. Dušek od r. 1905.

Jestliže každý z těchto pp. starostů snažil se zůstaviti památku po sobě a v jistém sboru činnost svoji působivěji rozvinul, tu poslední z nich, p. Jos. Dušek, vystavěl si jisté pomnítko nejzásluhnější, neboť za něho zbudována zdejší škola.

Za předchůdců jeho Osócnosti hraběte Harracha málo pečováno bylo o vzdělání poddaného lidu. Ač chrám Páně s farou na Vohalickách hned v první polovině III. stol. (dle Galackého díl I.-2. str. 386) se při pomínají, přece o škole farní z oněch dob nikde stopy žádné se nenalézají.

Něbyloť do r. 1788 žádné školy na panství Sado-škém. Vyučovalo se tu buď v Sadoveské, buď v Vohalské hospodě nebo na Vohalickách. Teprve zmíněného již r. 1788 vysoce urozený pán Tobiasš Graetzel z Gränzensteinu vystavěl stárou školu na Vohalickách ze dřeva, s jednou světnicí pro vyučování, avšak tak skromné prostory, je v ní řáci místa neměti.

Tato škola dne 11. května 1856 shořela. Ted se najala pro školu místnost jiná, mnohem skromnější, než byla předešlá a v té se vyučovalo po 7 let.

Teprve po odezdání patronátního práva přů-

školením obcím l. 1865, zvolen školní výbor a ten se všemi příškolennými obcemi vystavění nové školy se ujal.

Základní kámen ke této nové budově na Dohaličích položen dne 2. srpence 1865. Starostou ve Měánech byl tehdaš p. Jos. Krejčí. Škola byla dvojtřídní a později, teprve rozšířena o třídu třetí a čtvrtou. Sem příškolenny byly tehdaš obce: Dohalice, Mokrovousy, Měány, Trěsovice a osada Ladová.

R. 1894 odškolila se obec Trěsovice vystavěši si dvojtřídní školu novou. Odškolení toto nemělo nijakých následků pro čtyřtřídní školu na Dohaličích, jež na dále čtyři třídy podružela.

R. 1909. došlo ke stavbě nové školy ve Měánech. Děti z obce Měány šly velice dlouhou a úmornou cestou polní kovářův díle než půl hodiny, voláše pak v době zimní, když sněhové vánice stěžovaly velmi docházku školy a ještě více na jaře, když rozvodněný potok Bystřice rozléval se po celém údolí mezi Měány a Dohaličkami a znemožňoval docházku školní vůbec.

Proto dlouho již pomýšleli občané měaňští na stavbu vlastní budovy školní a říkali jenom chodně k tomu příležitosti, když by se od Dohaliček odškoliti mohli.

Stavba školy.

K tomu došlo konečně r. 1904, když stará budova školní na Dohalicích měla být náležitě rekonstruována. Tu nedalo se více stáletí. Proto šli se občané celé obce na volné schůzi dne 20. června 1904, když stavba školy nové, samostatné, za důležitou a potřebnou uznána. V nejbližší pak schůzi obecního výboru, dne 24. června 1904, stalo se již platné usnesení, že má se přikročit ke zřízení vlastní jednotřídní budovy školní. Následujícího dne, 25. června 1904 dána, o tom vyhláška a dne 7. srpna t. r. podána žádost c. k. okres. škol. radě v Hradci Králové za odškolení od Dohalicěk a povolení ke stavbě vlastní budovy školní. Dodatečně pak, dne 13. února 1908 podána nová žádost ke slavení c. k. okresní školní radě v tom smyslu, aby nová budova školní - na oslavu a památku padesátiletého panování Jeho Veličenstva - nesla název: "Jubilejní škola J. V. císaře a krále Františka Josefa I."

Výškolení celé politické obce Mžan ze školní obce Dohalicěk a povolení výjímě, samostatné jednotřídní školy obecní stalo se výnosem velisl. c. k. zemské školní rady ze dne 3. října 1908 a současně i došlo svolení vysokého c. k. místodržitelství království českého, jímž sděluje se, že není zábrady, aby nová škola nesla název: "Jubilejní škola zřízená r. 1908 na paměť panování"

vánu Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I."

Teď nebylo více řádných překážek a přistoupilo ke doložím pracem týkajícím se stavby školy.

Čím více však blížila se chvíle kato, tím více rostlo přesvědčení, že jednotřídní škola zde káhy nepostačí a proto usneseno již se výborové schází dne 28. listopadu 1908, že má se postavit škola dvojtřídní a to na panské zahrádě naproti domu, na parc. č. 271., kterýž má se vyměnit za pozemek obecní parc. 269/2.

Výměna stala se po vzájemné dohodě s vrchní správou velkostatků Ladové, p. Jindřichem Kucánem, poněvadž se káhy pomyslelo na přiškolení vsady Ladové ke Mlýnům. Byly tu dvě podmínky, jež ke jinému tomu vedly. První, přístetek dětí na bezodkladné otevření dvojtřídní a druhé, dobrý poplatník, jenž přispíval by na udržování školy.

Když pak Jeho Osobnost, p. hrabě projevila s návrhem souhlas, veřejně a ihned vyhláška ke kadání stavby nové dvojtřídní budovy ve Mlýnech v krajině ském listě "Hlasů venkova". Dne 29. března 1909 konáno veřejné řízení, při němž stavba školy kadána staviteli p. J. Hlyskovi a Věcharic, jehož oferta byla nejen přívratná, ale i plány jeho nejlépe se kamlouvaly.

Ostatní práce kadány následujícím páním:

- Stáče kamenická, p. Jos. Václavkovi & Bohánky,
 „ klempířská, p. J. Kunstovi & Nechanic,
 „ kuhlářská, p. Č. Hlavatému & Hořic,
 „ kámenická, p. Jar. Novotnému & Nechanic,
 „ natírací, p. Vítchovi & Hořic,
 „ sklenářská, p. V. Němcovi & Hořic,
 „ kovářská, p. J. Beresodovi & Mžán,
 „ kamnářská, p. Fibigrovi & Nechanic,
 „ malířská, p. Al. Šamanovi & Hořic.

Vnitřní zařízení, jako: lavice, skříně, kabule atd. pově-
 řeno kuhláři p. Ludv. Munzarovi v Nechanicích.

Škol. koleu škol. budovy řádán strojířskovi p. Radulo-
 reišovi & Sředmčic.

Vchmí dozor ku všem pracím nř stavitel p. Šmid
 & Hradec Králové.

Se stavbou započato dne 5. dubna 1909.

Položení základního kamene šlo se bezc vsěch
 škáralosti za přítomnosti členů obec. zastupitelstva a
 důstojného pana faráře & Vohalického, L. Vichity. Do zá-
 kladu složena panětná listina s následujícími penězi:
 halíř, desíthalíř, desítihalíř, dvacítihalíř a koruna.

Stavba pokračovala, dosti rychle, takže při konci
 prázdnin bylo málem vše hotovo a dne 5. září byla
 škola slavnostním způsobem posvěcena a dne 10. srpna 19

Celá ves, jindy tichá a klidná, jevila v ten den
 vlastní porouch a nebyvalou náladu. Děti i dospělí
 nemohli se dočkat slavnostního okamžiku.

Svěcení budovy
 školní.

Vichiti, sdevdóna.

Konečně byl kn. Jan farář z Vohalčic, P. L. Vichita přibyl s procesím kn soše andělůha na hořin nrosi, kdez modlil se litanie. Ten shromáždil se spolek místních hasičů a množství lidí se vsi a celého okolí.

Do skončených litaniích ubíral se přívod kn škole. Vše hudba, kapli hasičů, pak školní děti, a nichž mnoho dívek za družičky bylo ustrojeno, a nimu allegorický čus, na němž byla malebně sestavena skupina dětí kol miniaturní budovy školní, na to obecni zastupitelstvo s místní školní radou a posléze p. farář s ostatním lidem.

Budova školní důstojným způsobem posvěcena, načež pan farář a po té okresní starosta, p. Bednář ze Suché, jakožto zástupce s. k. okres. školní rady, měli příhodnou řeč.

Do té odezdal starosta, p. Jos. Dušek, klíč od budovy školní novému správci školy, p. Janit. Čišákovin se radostí, aby svěcenou budovu ve správu převzal, načež správce školy poděkoval a celý obřad obsahem řeči zakončil.

Ted se hmul celý přívod v kems pořádku do zahrady p. Jos. Jahelky, kde odbývána zahradni slavnost, která při dobré náladě do pozdní doby vytrvala.

Jak již z první řeči ustanoven výnosem

členové sboru učít.

slavní c. k. okres. školní rady ze dne 17. srpna 1909
a velešlavní c. k. zemské školní rady ze dne 29. září
1909, František Česák, dosavadní učitel I. třídy na
Dohalickách, prvním správcem školy.

Jmenovaný narodil se v Račicích u Smířic,
v okresu jaroměřském, dne 21. dubna 1861. Prvního
vzdělání nabyl ve své rodné obci na tamní, tehdejší
jednotřídni škole. R. 1873, po odbytí přijímací zkou-
šky, přijat byl do reálných škol v Hradci Králové.
Vychodiv čtyři třídy těchto škol, ustoupil do učitel-
ského ústavu tamže. Po vykonání maturitě r. 1881.
ustanoven katolickým učitelem ve Vel. Jčicích u Hoič,
kdež působil dvě léta. Odtud dosazen na místo podučitel-
ské do Lanškova. U r. 1883 podnikl zkoušku způso-
bilosti a na základě obdrženího vysvědčení ustanoven
r. 1884 definitivním podučitelem při obecní škole v
Černilové. Odtud přesídlil na Dohalicka r. 1887, kdež
po zákonu ze dne 13. května 1894 stal se učitelem
ad personam a na základě výnosu vešl. c. k.
zemské školní rady ze dne 25. února 1905 učitelem
první třídy. Odtud, jak je výše řečeno dostal se
do Měran, kdež ustanoven správcem nové zřízené
jednotřídni školy.

Učitelem náboženství je tu důstojný pán
p. Lambert Vichota, farář na Dohalickách.

Učitelkou méněších prací sl. Marie
Pulcová, rozená z Místkova. Zmíněná vyučuje